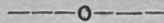

перше засідання при новому порядку! Отже, як прийшла моя черга й коли Заньковський назвав моє ім'я, серце мені забилося...

— Високі збори! Насамперед мушу заявити, що від сьогодні я буду тут промовляти мовою того народу, серед якого ми живемо, й котрий мене послав серед Вас!...

Глибока тиша запанувала в салі. Серце мені ледви не вискочить з грудей. Я спинився на хвилю, щоби перевести дух і глянув на Заньковського. Той не ворухнеться, лиш оглядає занепокоєними очима салю. Усі радники мовчать і уважно дивляться на мене. Тоді заспокоєний я продовжую й кінчаю без ніяких інцидентів промову. Вийшло так, ніби мій виступ є цілком природний. На слідуючий день в місцевій пресі було зазначено, що я вперше промовляв по українськи і надалі я сам і пізніше ще ті з українців, що поповнили склад нашої думи, промовляли публично на зборах і приватно у наших розмовах з іншими радними по українськи.

З того засідання я вийшов щасливий тою свідомістю, що мені випала гарна місія офіційно промовити в славному місті Полтаві від полтавських громадян у їх мові, в тій мові якої вони не сміли чути від віків у себе в дома, за яку карано їх батьків і за яку ми всі, що сповняли їх чесний заповіт, боролися аж до цієї хвили...

Ф. Аром

„Коли Ізраель не є царем“

Під таким заголовком — „Quand Israel n'est plus roi“ — вийшла й досі викликає завзяту полеміку книжка братів Таро (Jegome et Jean Tharaud) про перелом, який зазначається у відношенню до жидів в Середній Європі.

Вдумлива, цікаво написана, книжка братів Таро — з огляду на вагу порушеного питання і для Сходу Європи — варта нашої уваги. Тут реферуємо деякі, найцікавіші думки і спостереження автора. Причём треба підкреслити, що брати Таро абсолютно не мають слави антисемітів у Франції. Навпаки, неодна книга, підписана ними, виступала в обороні Ізраеля...

Таро хочуть передусім висвітлити генезу німецького антисемітизму.

Першу причину жидівської політики сучасної Німеччини, автори бачуть в упривілейованім становищі, яке заняли там жиди в суспільнім життю. Наприклад читаємо: „У Франкфурті звільнено бурмістра, який був жидом, начальника поліції, який був жидом, начальника провінції, який рівнож був жидом, оби-

двох директорів театру, які, звичайно, були жидами і ще цілий ряд урядовців жидів“ (ст. 49).

І далі: „Кількість жидів адвокатів... наприклад в Берліні сягала до 80 на 100“. Так само, „жиди творять 75 відсотків всіх лікарів в Німеччині“ (ст. 50).

„Все що в цих вибухах антисемітизму видається нам, немов би нерозумним і несучасним, тут є цілком природним і творить частину загального краєвиду як сонце або вода. Простий німець завжди мав природжену нехіть до жида, таку як американець має до мурина. Так само німецький аристократ не любить жидів, доказом цього є хоча би те, що не дивлячись на чисельність жидів по той бік Рену, тамошня шляхта далеко менше має в собі жидівської крові, ніж шляхта французька або англійська. Зрештою це почуття нехіті до жидів знаходимо ще в більшій мірі ніж у народі і в аристократії, — в університеті і в мислителів, які репрезентують в найглибшій мірі німецький геній.

„Тут не потребуємо йти аж до передпотопової доби. Вже Гете, незалежно від подиву до Боруха Спінози, обурювався при думці, що одного дня шлюби поміж христіянами і жидами можуть бути дозволені.

„Його приятель, Гердер пише в своїх „Думках про історію людськості“: „Міністерство, де править жид, будинок, в яким жид має в себе ключі від каси і від шафи, адміністрація, де головні функції віддані жидам, університет, в яким терплять жидів маклерів, які позичають гроші студентам — все це є Понтийські Багна, які треба осушити.

„А ось Кант пише: „Палестинці, що живуть поміж нами здобули собі своїм духом користоловності, славу обманців, яка в більшості випадків є цілком оправдана. Правду кажучи дивним булоб уявити собі цілу націю злодіїв, але так само дивним є бачити націю, яка виключно складається з спекулянтів, які не хочуть жити, так як більшість населення країни, яка їх приймає і які знаходять більш вигідним обдурювати інших мешканців“.

„Гегель ділить раси на вищі і нижчі і зараховує жидів до останньої категорії, бо вони нездібні піднятися понад цілком матеріялістичним світоглядом.

„Фіхте проголошує: „Майже над усіма європейськими країнами панує ворожа і могутня держава, яка живе у постійній війні з іншими і є страшним тягарем для всіх горожан — це є юдаїзм“.

„Що торкається Шопенгауера, який впродовж тридцяти років щодня, ідучи до свого готелю, де він їв свій обід старого кавалера, переходив через жидівське гетто, цей Шопенгауер також не любив жидів. І то з причин як фізичних так і метафізичних і моральних. „Вони є вибраним народом Бога — казав він — це можливе, але смаки є різні. Для мене вибраним народом вони не є“. Він переслідував їх своїми сар-

казмами включно до Єгови, якого він називав цілком не шанобливо „старий жид“, „річ в собі“, „наш Абсолют“. До всіх старих благ Вольтера на адресу Єгови, про його заздріснву, роздратовану, жорстоку вдачу, які видавались Шопенгауєрові занадто доброзичливими, останній додавав ще несподіваний закид, кажучи, що Єгова є Богом найменш релігійної релігії. Бо чим зрештою є релігія? казав він. Це є мрія, яка вам дає надію, що з життям ще нічого не закінчується. І ось в біблії ніколи немає мови ані про будуче життя, ані про воскресення душі, ані про нагороду в тогочасному світі, ані навіть про мандрівку душ. Бо все, що Єгова обіщує вам за те, що ви слухатимете його наказів, це найбільш нудну річ: до глупоти продовжене життя. Рівнож Шопенгауєр твердив що Єгова, предбачуючи в своїй мудрості розсіяння жидів, дав їм всім запах, котрий дозволив їм пізнавати себе взаємно і знаходити себе всюди, цей специфічний „faetor judaicus“. Він, який любив страшенно звірів і з окрема свого пса, цього прекрасного білого пуделя Атму (що значить душа світа), не міг мати найменшої симпатії до тих заточенців з гетто, які не зносять звірів, з окрема ненавидять псів, які їм до речі відплачують тим самим (ст. 55—63).

Ось це духове тло і є та друга причина, з якої зродилася жидівська політика теперішньої Німеччини: тло, як бачимо, закорінене глибоко в мозку нації. Ролю третьої причини — гравце й страх перед духовою і фізичною чужинецькою інфекцією народу, страх перед перемішанням рас, якого згубливі наслідки відчув колись Рим.

„Це змішання рас — зауважив ще Гобіно — принесло до Риму загальний занепад звичайної моралі, непевність в усіх засадах, відчуження людей від публичних справ, цей скептицизм то усміхнений, то понурий, який є байдужний до всього, що не має практичної вартости для щоденного вжитку, зрештою цю перелякану відразу до будуччини (ст. 82).

Це пересякнення чужорідним расовим елементом уважають автори тому небажаним, що цей елемент, незв'язаний органічно з народом, серед якого осів, дуже скоро може — відповідно до обставин — змінити свій патріотизм.

„Колись у Празі одих з тих молодих жидівських інтелігентів, які перші повтікали з Німеччини, коли справи пішли для них зле, з обуренням говорив мені про свою вчорашню батьківщину і сказав: „чогож ви чекаєте? Оце тепер Франція мусілаб оголосити війну Німеччині“...

„Людина, яка мені це говорила, ще місяць тому була редактором найбільш поважного пацифістичного часопису в Берліні.

„А хіба інакше міркує славний вчений Айнштайн? Ще вчора інтегральний пацифіст, сьогодні він проголошує, що обов'язком кожної вільної людини є схопити рушницю. Щоб охоронити свою свободу перед варварією з того боку Рену“ (ст. 141—42).

Дуже легко виступили проти своєї ніби то, мадярської вітчизни, і угорські жиди. Говорячи про комуністичний переворот Б. Куна, автор зауважує: „Більшість тих людей стала мадярами протягом ледви двох чи одного покоління. І ось з надзвичайною ароганцією вони стали на чолі країни і, бодай на хвилину, опрокинули лад, десятикратно освячений для нації, що була їх прийняла до себе.

„В цьому — звертається автор до своїх жидівських критиків — полягає ціла історія книжки „Коли Ізраїль є королем“. То теж книжка, якої ви не любите. Алеж хіба я звинив в тому, що в марксистському Єрусалимі, над Дунаєм за Белі Куна і його сторонників панували лише глупота, звірство і садизм? (187—188).

В той час автор не думав більше вертати до теми Ізраеля, але: „Ізраель мене мусить завжди заскочити. В той час як у Росії він керував рухом, який мав большевізувати цілий світ, в Палестині він розпочав націоналістичне підприємство; пригтовлюючи в Москві триумф інтернаціоналу, в Єрусалимі він відновлював колишнє царство Давида. Чи, отже, потягло мене до Юдеї нездорове бажання „трохи розятрити ваші рани, як ви мені закидаєте?“ (ст. 189).

Направду ні!

Автором кермувала любов до свого предмету і до — правди. Шукаючи її, він розчарувався в сіонізмі:

„Герцль мріяв про великий здвиг повний ентузіазму, який потягне туди жидів з цілого світу. Він бачив вже як жиди розмножують свої маетки, які вони посідали, і приїждять з добре наповненими валізами, відбудовувати жидівську батьківщину... Ви знаєте добре що до цього не прийшло. Жиди, які щось мали, спокійнісенько залишились в країнах, де їм поводилось добре. Виємігрували лише ті, які не мали нічого до страчання (ст. 191).

За критику сіонізму авторові міцно перепало від сіоністів. „Алеж — питається він — як можна не підкреслити цілу штучність всього, що відбувається в Палестині? Палестина, притулок не для кількох нещасливців, але для цілого Ізраеля, — як ми є далекі від того! Навіть сьогодні в тому розпачі, який огорнув жидів з Німеччини, чи багато з них скерували свої очі до країни предків? Більшість повтікала до Чехії, Австрії, на беріг швайцарських озер, до Скандинавії, Голяндії, Англії, а головно, видається мені, до Парижа (ст. 192).

Більше, автор прийшов до переконання, „що сіоністи були зненавиджені не лише старими побожними жидами, що прийшли до Єрусалиму, щоби вмерти у ніг його стін, але в рівній мірі всіми тубильцями, незалежно від їх раси і віри, і особливо арабами. Цього зрештою треба було сподіватись. Не можна країни купити за долари і фунти. І хай сіоністи запевняють, що вони заплатили за землі, якими вони заволоділи і до того більш високу ціну, аніж вони були варті; все одно

не можна порівняти пачки банкнотів, які дається арабові, зі землею, яку йому за них відбирають. Я не потребую для цього інших доказів як ті заколоти і убивства, які там є на порядку деннім. Ще вчора бедуїн в межах Тель-Авіву застрілив з револьвера голову сіоністичної ексекютиви, який був, власне кажучи, президентом вашої республіки. І чиж не мав я рації, коли питав, що коли англійці покинуть Землю Предків, то протягом 24 годин по їх відході, там не лишиться ні одного сіоніста (ст. 194).

Відповідаючи на закиди, автор стверджує, що був прив'язаний до многих жидів, але щож, коли того його прив'язання не поділяли інші в Ізраелі:

„Мабуть то лише я самий, що з вдячністю згадую Ізраеля з Гаану, цього правівірного жиди поета з Голяндії, в хвилині, коли бачу квітку у вазі з Гебруну, яку він мені подарував. Його хобою було те, що він не вірив в те, що сіонізм є восьме чудо світу і одного дня його знайшли забитим на вулицях Єрузалиму. І різніж не зрадив я памяти Сарі Аронзон, героїні з Атліту, яка наражуючи власне життя, інформувала союзників підчас війни про те, що робилось в Палестині і яка, одного дня, зуміла вмерти як належалося.

„Колиж ходило про менш гарні справи, я завжди подавав факти „sine ire et studio“. Але щож! Є люди, що не зносять об'єктивности.

„Ваші нещастя — звертається автор до жидів — зробили вас вразливими до крайности, і ви тепер зловживаєте вашими колишніми нещастями. Ви нагадуєте в цьому дітей, які колись мали слабе здоровля і які тому вимагають, що їм вибачали всі їх примхи. Про вас вільно говорити лише в тоні орієнтальної ввічливости і подиву без краю. Але це неможливо. Особливо, коли ви розважаєтесь тим, що кидаєте камінцями у вікна наших стародавніх будинків (ст. 193).

Що в Німеччині наступив зворіт у відношенню до Ізраеля, француз (м. и жадний прихильник Німеччини) не дивується. Таж там, безпосередно по війні, готувалося повторення угорської імпрези Белі Куна! (Айзнер!) І це була четверта причина звороту громадської думки Німеччини щодо Ізраеля.

Говорячи про жидівсько-комуністичного диктатора Баварії, автор пише:

„Що ця людина зі своєю бандою, яка ображала на вулицях офідерів, що воювали на протязі чотирох років, і зривали з них наплечники, стала паном Мінхена; що цей жид, якого дід ще мешкав в Богемії і не знав іншої мови поза жаргоном і чеською, промавляв в імени старого баварського народу; в тому, що він вимагав, щоби йому відкрито таємні архіви, аби показати світу, що цісарський уряд хотів війни, і лише сам був відповідальний за неї (немовби в такі хвилини можна відокремити уряд від нації); в тому, що він уживав всіх зусиль, щоби розбити єдність держави, щоби в Мінхені поставити ще

більш жидівський уряд, аніж у Берліні; все це не доказувало нічого іншого, як те, що можна було бути сином жида, який шив військові уніформи для двору і різних величностей; що можна було любити Канта, Фіхте, Гегля, цілу німецьку філософію, але всеж не стати німцем, і не мати в серці ані одного почування і в голові жадної ідеї — які можна булоб назвати німецькими (ст. 234—35).

З цих імпрез бельокунівських, з ментальности Гердерів, Фіхте, Шопенгауерів, цілої духової еліти німецького народу, і з опановання жидівським елементом вільних професій в Німеччині, в старанні через пресу, кіно і театр, накинати нації Гете і Шілера — ментальність гетта — саме повстала нова німецька політика супроти Ізраеля, — робить висновки автор.

За свою об'єктивну критику стрінула його велика несподіванка.

Коли він вернув до Парижа, то побачив, що лише перші його кореспонденції в жидівській справі зявилися в його часописі. Решта — ні!

Скоро він довідався і про причини цього:

„Листи, які я перечитав, відразу змусили мене підозрівати причину цього маленького непорозуміння. Це один удар Ізраїля, сказав я собі відразу. Але всеж-таки я був дуже далекий від гадки, що ці нариси, в яких описував цілком добродушно і щиро те, що бачив і чув, могли викликати серед жидівської публичности таке хвилювання, про яке я скоро довідався.

„Уявіть собі таку історію“, скрикнув мій видавець і приятель, коли я ввійшов до його кабінету. „Ніколи ще такого було. Справжня повінь!.. Сотні протестів.. тисячі передплатників відмовили!..

..Вас лаяли і обкидали болотом як професіоналів і зарібників антисемітизму. Після чого ціла банда божевільних зявилась перед вікнами редакції і спалила числа газети, в яких зявилися ваші дописи. Автодафе — це ще не булоб так зле! Але ось що гірше. До гри приступили маклери від оголошень.

„В будуччині, коли жид мені говоритиме про свободу думки, або просто про свободу, то я знатиму, як треба це розуміти“.

Так кінчить автор